

Workshop *Historical and New Approaches to Legal Interpretation* lze zcela jistě označit za úspěšný a velmi podnětný, neboť se zvoleným tématem jednotliví řečníci dokázali vypořádat nejen velice poutavě, ale především velmi fundovaně a obsáhle a do potřebného detailu, což ve výsledku výborně doplnilo rozmanitost a tematickou šíři jednotlivých příspěvků. Konkrétní referáty tak utvořily bohatou mozaiku, která pokryla obsáhlou a složitou problematiku právní interpretace napříč minulostí a současností i napříč různými národními a nadnárodními právními řády, teorií i praxí, zároveň však působila uceleně a kompaktně.

Vojtěch Kallai*

Zpráva z VI. zasedání odborného kolegia pro občanské právo při Ústavu státu a práva AV ČR k tématu tzv. hromadných žalob

Problematika kolektivní ochrany práv v civilním soudním řízení, respektive tzv. hromadných žalob, nabývá na stále větším významu. Vedle připravované evropské legislativy¹ postupují také poměrně aktivní práce Ministerstva spravedlnosti České republiky na finalizaci obsahu nové právní úpravy v podobě zákona o hromadných žalobách.² Není proto divu, že právě toto téma bylo zvoleno jako ústřední pro VI. zasedání odborného kolegia pro občanské právo při Ústavu státu a práva, které se konalo dne 2. 10. 2018.

Hlavního vystoupení se ujala *JUDr. Klára Hamuláková, Ph.D.*, z olomoucké právnické fakulty, členka poradní komise pro přípravu nového zákona o hromadných žalobách. Oslovení této odbornice v dané oblasti nemůže být pak pro odbornou veřejnost žádným překvapením, neboť se v problematice kolektivní ochrany práv profiluje již delší dobu a je také autorkou významných publikačních aktivit jí věnovaných.³ Ve svém rozsáhlém příspěvku se nejprve dotkla základního pojmosloví, které se v oblasti kolektivní ochrany práv používá. Objasnila rozdíl mezi reprezentativním a skupinovým řízením a připomněla základní cíle vyplývající pro Českou republiku z dokumentů Evropské unie.⁴ Především zdůraznila, že se, jak bylo naznačeno v úvodu, náš právní řád bez konkrétní právní úpravy procesních postupů při kolektivní ochraně práv neobejde. V druhé části svého vystoupení se pak *dr. Hamuláková* vyjádřila k jednotlivým bodům připravované české právní úpravy.

* Mgr. Vojtěch Kallai, Právnická fakulta Univerzity Karlovy. E-mail: V.Kallai@seznam.cz

1 Především návrh evropské směrnice týkající se reprezentativních žalob na ochranu kolektivních zájmů spotřebitelů a o zrušení směrnice č. 2009/22/ES (k tomu viz dále Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on representative actions for the protection of the collective interests of consumers, and repealing Directive 2009/22/EC [online]. Dostupné z: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM:2018:184:FIN>> [cit. 19. 10. 2018].

2 K věcnému záměru viz <<https://apps.odok.cz/veklep-detail?pid=ALBSARKE8ZPJ>> [online] [cit. 19. 10. 2018].

3 Lze připomenout např. článek HAMULÁKOVÁ, K. Opt-Out Systems in Collective Redress. *EU Perspectives and Present Situation in the Czech Republic. Hungarian Journal of Legal Studies, Acta Juridica Hungarica*. 2018, Vol. 59, No. 1, s. 95–117, článek HAMULÁKOVÁ, K. – PETROV KŘIVÁČKOVÁ, J. Alternative Methods of Collective Disputes Resolution in the Czech Republic. *Baltic Journal of European studies*. 2016, roč. 6, č. 2, s. 96–116 či např. článek HAMULÁKOVÁ, K. Funding of collective actions. *International and Comparative Law Review*. 2016, Vol. 16, No. 2, s. 127–144.

4 Konkrétně z Doporučení komise ze dne 11. června 2013 o společných zásadách pro prostředky kolektivní právní ochrany týkající se zdržení se jednání a náhrady škody v členských státech v souvislosti s porušením práv přiznaných právem Unie 2013/396/EU.

Uvedla, že je vizí ministerstva založit nový zákon na velmi široce pojaté věcné působnosti, jakož i umožnění žalovatelnosti nároků na plnění i nároků určovací povahy. Poměrně velký prostor věnovala také vymezení subjektů, jež mají mít v nové právní úpravě postavení účastníků řízení, zejména pak postavení tzv. správce skupiny, který má vystupovat v roli žalobce tzv. odhlašovacího řízení (*opt-out*). Vizí Ministerstva spravedlnosti je, jak vyplynulo z vystoupení *Hamulákové*, umožnit podání žaloby v rámci tohoto řízení pouze subjektu jím akreditovanému, jenž bude naplňovat zákonem stanovené požadavky. Důvodem pro tento netradiční přístup ze strany ministerstva má být snaha o zajištění financování řízení. Ve srovnání se zahraničními právními úpravami (např. USA) jde o řešení ne zcela typické, neboť v postavení účastníka řízení se tak bude ocitat subjekt, jehož práva předmět žaloby netvoří. Jeho zájmem je fakticky pouze získání odměny z vysouzené částky, což může být velmi problematické. V neposlední řadě pak první řečnice informovala o tom, že má nový zákon umožňovat vedení řízení také v režimu *opt-in* (tzv. přihlašovací řízení) a o jeho podmínkách.

Na *dr. Hamulákovou* navázali koreferující *doc. JUDr. Petr Lavický, Ph.D.*, z Právnické fakulty Masarykovy univerzity a *JUDr. Jan Balarin, Ph.D.*, advokát, který je rovněž členem poradní komise pro přípravu nového zákona o hromadných žalobách. *Doc. Lavický*, jenž je současně předsedou komise pro přípravu nového civilního řádu soudního, se v rámci svého vystoupení zaměřil především na vzájemný vztah připravovaného civilního řádu soudního a zákona o hromadných žalobách. Vyslovil svůj názor, podle kterého je správným krokem řešit procesní postupy v tzv. kolektivních řízeních mimo hlavní kodex civilního řízení soudního, a nikoli formou výjimek z něj. K návrhu nového zákona se však stavěl spíše kriticky. Vyjádřil obavu z jeho široce nastavené věcné působnosti, preferoval by raději nastavit věcnou působnost zákona nejprve úžeji a teprve podle prvních praktických zkušeností by případně působnost zákona rozšiřoval. Za velmi překvapivý prvek návrhu zákona pak považoval roli zákona jako prvku veřejnoprávní kontroly chování korporací, neboť v případě, že se nevyčerpá celá žalovaným zaplacená částka na náhradu škody, případně její zbytek státu. Podle Lavického tento prvek nový zákon o hromadných žalobách výrazně odklání od civilního řízení a případně i návrhu věcného záměru civilního řádu soudního, neboť věcný záměr civilního řádu soudního vychází z lidské svobody projevující se v demokratickém právním státu tím, že se ochrana stranám nevnučuje, ale nabízí. Současně také zdůraznil významnou roli, kterou má podle návrhu nového zákona o hromadných žalobách zastávat soud, a vyjádřil k tomu své pochybnosti, zda v případně jeho kontroly týkající se např. uzavřeného soudního smíru se nestává tím, kdo „ví vše lépe, i lépe než skupina“ a neztrácí roli nestranného a nezávislého třetího subjektu.

Poslední vystupující *dr. Balarin* pak směřoval na výzvy a perspektivy skupinového a reprezentativního řízení do budoucna a v rámci svých úvah připomněl dosavadní zahraniční zkušenosti. Velmi zajímavou informací pro přítomné byl přehled zastoupení *opt-in* a *opt-out* systémů v rámci evropských právních úprav skupinového řízení. Svě vystoupení zakončil vyjádřením se k návrhu směrnice o reprezentativních žalobách⁵ a připomenutím doktríny *cy-pres*.⁶

⁵ K tomu viz výše.

⁶ K tomu srov. Např. BOIES, W. H. – KEITH, L. H. Class action settlement residue and cy pres awards: emerging problems and practical solutions [online]. Dostupné z: <[230](https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&ved=2ahUKEwiG8-eRI6zeAhWmDMAKHWN_AoAQFjABegQICBAC&url=https%3A%2F%2Fwww.apbco.org%2Fwp-content%2Fuploads%2F2014%2F03%2FVJSP-L-Cy-Pres-Awards.pdf&usq=AOvVaw2tUxQWFC502v4zfvQ9eOO> [cit. 29. 10. 2018].</p></div><div data-bbox=)

Následná poměrně bohatá diskuse přítomných účastníků se zabývala především pochybnostmi o nastavení připravovaného zákona o hromadných žalobách na systému *opt-out* pro určitou skupinu pohledávek. Skloňován byl v těchto souvislostech veřejnoprávní prvek, jenž někteří účastníci v zakotvení systému jednoznačně vnímají. Představitelé poradní skupiny pro přípravu nového zákona, *dr. Hamuláková* a *dr. Balarin* připomněli, že *opt-out* je imanentní v právní úpravě několika evropských zemí a není tam zneužíván, *doc. Lavický* však naproti tomu zdůrazňoval, že pro něj má být v civilním soudním řízení hlavní především aktivita samotné strany řízení, respektive toho, kdo má zájem o ochranu svých práv. *Doc. JUDr. Bohumil Havel, Ph.D.*, a *JUDr. Vlastimil Pihera, Ph.D.*, ve své glose zmínili otázku tzv. racionální apatie. *Doc. Havel* vyslovil názor, že u některých oblastí, jako je např. zdravotnictví, má význam posilovat veřejnoprávní kontrolu a ochranu zájmů velké skupiny osob, *dr. Pihera* pak dodal, že porušování právních norem v této oblasti mají řešit i veřejnoprávní sankce, pokuty, a obdobně jako *doc. Lavický* tak vznesl pochybnosti, zda se stále ještě pohybujeme v rámci civilně procesního práva. Jak podotknul *doc. Havel*, existují i případy, jako spory akcionářské, kdy veřejnoprávní kontrola nebude potřebám kolektivního řízení vyhovovat, neboť svou povahou půjde o čisté soukromoprávní spory, a není si tedy jist, zda je zákon správně nastaven.

Zástupkyně Ministerstva spravedlnosti *JUDr. Anežka Janoušková* na probíhající diskusi reagovala zmínkou o tom, že volba systému *opt-out* je ovlivněna i politickými faktory. *Opt-out* systém vnímá jako výhodný i pro žalovaného, neboť v jeho důsledku nebude muset vést velké množství individuální sporů. Podle *dr. Pihery* však stále není tímto vyjasněna otázka, zda v případě, že žalovaný v rámci skupinového řízení nebude úspěšný a bude odsouzen k odpovídajícímu plnění, tak to pro něj znamená, že mu již nebudou uloženy veřejnoprávní sankce za jeho protiprávní jednání. Nabádal proto k provedení širší analýzy, která by na tuto otázku poskytla odpověď.

K závěru se do diskuse přidali i *prof. Dr. Karel Eliáš* a *JUDr. Petr Bezouška, Ph. D. Prof. Eliáš* zpochybnil, že by nastavení systému *opt-out* a *opt-in* mělo být chápáno jen jako politická otázka. Naopak sám to považuje za otázku právní, spadající do ústavního pořádku České republiky. *Dr. Bezouška* pak uzavřel, že je pro řadu odborníků obtížné principy kolektivního řízení pochopit, neboť je stále poměrujeme s principy civilního soudního řízení. Vyslovil názor, že to do budoucna nebude možné a na kolektivní proces bude třeba pohlížet jako na něco zcela svébytného. S ohledem na závažnost tématu bylo s nutností promyšlení těchto závěrů kolokvium uzavřeno s tím, že se přítomní dohodli na potřebě jeho dalšího pokračování poté, co bude k dispozici konečná podoba paragrafovaného znění nového zákona o hromadných žalobách.

Renáta Šínová*

* JUDr. Renáta Šínová, Ph.D., odborná asistentka na katedře soukromého práva a civilního procesu PF UP v Olomouci. E-mail: renata.sinova@upol.cz.